

SINERGIA DINTRE DREPTURILE OMULUI ȘI PROTECȚIA MEDIULUI: O ABORDARE CRUCIALĂ PENTRU VIITORUL NOSTRU

Drd. Claudia MATEI (VARGA)

*Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad,
Școala Doctorală Interdisciplinară,
Programul de Doctorat „Teologie Evanghelică”
info.matei@icloud.com*

ABSTRACT: Synergy between Human Rights and Environmental Protection: A Crucial Approach for our Future.

The concept of sustainable development is presented as a solution capable of meeting the needs of development and conservation of the environment while protecting it for present and future generations. The right to a healthy environment can be part of existing international law, implemented through human rights instruments. The procedural aspect of the right to a healthy environment encompasses the right to information, the right to participation and the right to effective remedies. Participation in the decision-making process and the availability and effectiveness of remedies are essential features of the right to a healthy environment. Expressed in the field of human rights law, these principles convey the notion that citizens have a right to participate.

Key words: *environmental rights, right to a healthy environment, right to information, right to participation.*

Introducere

Impactul omniprezent al activității umane se face simțit în fiecare colț al globului nostru. Alegerile pe care le facem și intervențiile pe care le efectuăm au modelat peisajul lumii noastre, aducând cu sine atât oportunități remarcabile, cât și amenințări grave asupra durabilității civilizațiilor și echilibrului delicat al naturii.¹ Această perspectivă transcende ideea simplă că

¹ Report State of World Population 2001: Footprints and Milestones: *Populations and Environmental Change*, United Nations Population Fund – Unfpa, 2001, p. 60.

acțiunile umane pot afecta mediul, generând consecințe asupra drepturilor omului. În realitate, aspectele legate de mediu nu se opresc doar la deteriorarea sa sau la calitatea mediului în sine, ci se extind către acele dimensiuni ale mediului care pot amplifica conflictele sociale. Prin urmare, distrugerea mediului reprezintă o încălcare a drepturilor omului. În situații extreme, drepturile omului nu pot fi garantate pe deplin într-un mediu devastat dincolo de un prag critic. Cu alte cuvinte, degradarea mediului are un impact direct asupra drepturilor omului și viceversa.

Conceptul de drepturi ale omului în contextul mediului înconjurător, inclusiv dreptul la un mediu sănătos, constituie o temă de importanță capitală și nu este nouă. În ultimii ani, comunitatea internațională a început să recunoască din ce în ce mai mult conexiunea indisolubilă dintre drepturile de mediu și drepturile omului. Această conștientizare a devenit mai pregnantă în fața accentuării degradării mediului. Reflecția asupra drepturilor omului și aplicarea lor sunt cruciale pentru fiecare individ.

Drepturile omului permit explorarea și dezvoltarea aspectelor intrinseci ale umanității noastre, satisfacerea aspirațiilor și a nevoilor fundamentale. Asigurarea tuturor drepturilor omului este profund legată de grija noastră față de mediu. Astfel, principiile esențiale ale drepturilor omului pot fi cu adevărat împlinite doar prin garantarea unui mediu sănătos.

Prin urmare, recunoașterea și aplicarea drepturilor omului în contextul protejării mediului continuă să reprezinte o provocare semnificativă pentru societatea globală. Această abordare holistică și interconectată este esențială pentru asigurarea unui viitor durabil, în care atât necesitățile umane, cât și echilibrul natural al planetei, sunt protejate și respectate. Într-o notă similară, una dintre preocupările majore constă în identificarea modalităților prin care implementarea dreptului la un mediu sănătos poate deschide calea către dezvoltarea durabilă prin asigurarea drepturilor omului.

Dreptul la un mediu sănătos evidențiază legăturile profunde dintre mediu, dezvoltarea durabilă și drepturile omului. În această lumină, primul capitol aduce în discuție o perspectivă complexă asupra interacțiunii dintre mediul înconjurător, dezvoltarea durabilă și drepturile omului, evidențind conexiunile esențiale dintre aceste domenii. De asemenea, capitolul al doilea analizează conceptul de drepturi ale mediului ca mijloc de realizare a drepturilor omului. Această abordare introduce ideea de drepturi ale mediului în relație cu drepturile omului și subliniază modul în care drepturi-

le omului în contextul mediului pot deveni tangibile și practice. În cadrul acestui capitol, sunt explorate diferitele abordări ale drepturilor omului în contextul protecției mediului.

Prin urmare, capitolul 3 își propune să evidențieze consolidarea dreptului la un mediu sănătos prin intermediul instrumentelor internaționale și regionale privind drepturile omului, precum Drepturile Europene ale Omului. Acest proces în curs de desfășurare în domeniul dreptului internațional al drepturilor omului și aplicarea corespunzătoare a acestuia pot contribui la asigurarea unui mediu sănătos, cu o mai mare considerație pentru drepturile omului. Articolul se va încheia cu concluziile care vor rezuma punctele-cheie și implicațiile acestor interconexiuni.

1. Interconexiunile dintre mediu, dezvoltare durabilă și drepturile omului

În ultimele decenii, ritmul vieții umane s-a accelerat semnificativ, cu tehnologia în plină dezvoltare pentru a ține pasul cu cerințele contemporane. Totuși, această evoluție nu a venit fără costuri asupra mediului înconjurător. Într-un context în care impactul uman asupra planetei devine tot mai evident, discuțiile despre protecția mediului, dreptul la un mediu sănătos și dezvoltarea durabilă devin tot mai imperioase. Aceste concepte sunt profund interconectate și au la bază răspunsul la drepturile omului.

1.1 Interdependența dintre mediu, dezvoltare durabilă și drepturile omului

Cuvântul “*mediu*” nu se referă doar la habitatul imediat al indivizilor, ci cuprinde totalitatea componentelor biotice și abiotice ale Pământului, în relație complexă și interdependentă.² Această definiție largă reflectă diversitatea resurselor și a proceselor naturale care compun planeta noastră.³ În

2 Prudence E Taylor, *From Environmental to Ecological Human Rights: A New Dynamic in International Law?* Vol.10 Georgetown International Environmental Law Review, 1998, p. 89.

3 Dinah Shelton, *Human Rights, Environmental Rights, and the Right to Environment*, vol. 28, Stanford Journal of International Law, 1991-1992, pp. 103-135; vezi și Luis E Rodriguez-Rivera, *Is the Human Right to Environment Recognized Under International Law? It Depends on the Source*, vol. 12, Colorado Journal of International Environmental Law and Policy 1, 2001, pp. 9-10.

acest sens, literatura specializată evidențiază diversitatea terminologiei asociate dreptului la un mediu adecvat, incluzând conceptele de mediu sigur, sănătos, echilibrat din punct de vedere ecologic și curat.⁴

Dezvoltarea durabilă se conturează ca o modalitate de a satisface nevoile de dezvoltare ale prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. În esență, acest concept reprezintă o abordare echilibrată între progresul socio-economic și protecția mediului.⁵ Aceasta implică găsirea soluțiilor pentru a conserva resursele naturale și a preveni deteriorarea lor, asigurând astfel continuitatea și prosperitatea pe termen lung. Într-o perspectivă mai largă, legătura dintre mediu și dezvoltare durabilă este strâns legată de drepturile omului.⁶ Acestea reprezintă un cadru în care indivizii au garantate drepturi și libertăți fundamentale. Astfel, protejarea mediului este esențială pentru a asigura o bază solidă pentru exercitarea și îndeplinirea acestor drepturi.⁷

Conceptul de drept la un mediu sănătos nu doar că consolidează importanța mediului în viața fiecărei persoane, dar și subliniază responsabilitatea noastră colectivă de a conserva și proteja planeta pentru generațiile viitoare⁸. În final, este evident că interacțiunea dintre mediu, dezvoltare durabilă și drepturile omului formează o rețea complexă de dependențe. În acest sens, conștientizarea și acțiunile noastre pentru protejarea mediului nu sunt doar un imperativ etic, ci și un element esențial pentru a crea o lume în care fiecare individ poate trăi în armonie cu natura și cu ceilalți.

Doriința de a îmbunătăți nivelul de trai a devenit un aspect definitoriu al epocii în care trăim. În prim-planul atenției noastre se află eforturile de combatere a sărăciei, îmbunătățirea nutriției, prevenirea instabilității sociale și culturale, precum și gestionare rațională a resurselor. În acest context, Comisia Brundtland a subliniat cu tărie ideea că dezvoltarea ar trebui

4 James W Nickel, *The Human Right to a Safe Environment: Philosophical Perspectives on its Scope and Justification*, vol. 18, *Yale Journal of International Law*, 1993, pp. 281-284.

5 Sueli Giorgetta, 'The Right to A Healthy Environment, Human Rights and Sustainable Development' vol. 2, *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 2002, pp. 173-181.

6 James T McClymonds, 'The Human Right to A Healthy Environment: An International Legal Perspective', vol. 37, *New York Law School Law Review*, 1992, p. 583.

7 Ryan K Gravelle, *Enforcing the Elusive: Environmental Rights in East European Constitutions* vol. 16, *Virginia Environmental Law Journal*, 1996-1997, p. 633.

8 James T McClymonds, *The Human Right to A Healthy Environment: An International Legal Perspective*, vol. 37 *New York Law School Law Review*, 1992, p. 583.

să îndeplinească nevoile generației actuale fără a pune în pericol capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Această abordare a devenit esențială în eforturile noastre de a găsi un echilibru între protejarea mediului, stimularea creșterii economice și abordarea preocupărilor sociale⁹.

Conceptul de „dezvoltare durabilă” a fost introdus oficial prin Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea din 1992¹⁰. Această paradigmă subliniază importanța unei dezvoltări care nu afectează negativ resursele și mediul înconjurător, luând în considerare interesele atât ale generației prezente, cât și ale celor viitoare.

În același timp, subiectul dreptului omului la un mediu sănătos a căpătat o atenție din ce în ce mai mare la nivel global în ultimul deceniu. Încă din 1948, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* a proclamat caracterul universal, inerent și inalienabil al drepturilor omului¹¹. A fost stabilit că aceste drepturi sunt interdependente și indivizibile, acoperind o gamă largă de aspecte, de la drepturile civile și politice până la cele sociale, economice și culturale¹². În acest context, devine evidentă interacțiunea dintre exercitarea drepturilor omului și impactul asupra mediului¹³.

Protejarea mediului devine astfel esențială pentru asigurarea unei exercitări eficiente a drepturilor omului. Un mediu sănătos și sigur devine astfel o condiție prealabilă pentru o viață demnă și prosperitatea fiecărui individ¹⁴. De la Conferința de la Stockholm din 1972, preocuparea pentru dreptul omului la un mediu sănătos a câștigat teren, cu multe țări adăugând acest drept în constituțiile lor¹⁵. În acest context, Carta Națiunilor

9 World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford, Oxford University Press, 1987, p.43.

10 The Rio Declaration on Environment and Development, *The United Nations Conference on Environment and Development*, 1992, pp. 1-19.

11 Preamble of the *Universal Declaration of Human Rights*, United for human rights, 1948, pp. 1-5.

12 Karen Macdonald, A right to a healthful environment – humans and habitats: *rethinking rights in an age of climate change*, vol. 17 *European Energy and Environmental Law Review*, 2008, p. 213.

13 *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, General Assembly resolution 2200A (XXI), 16 December 1966, art. 2, p. 2.

14 Fatma Zohra Ksentini, *Draft Principles: On Human Rights and The Environment*, United Nation, 1994, p. 8.

15 Günther Handl, *Declaration Of The United Nations Conference On The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 And The Rio Declaration On Environment And Development, 1992*, United Nations, 2012, pp. 1-3.

Unite subliniază importanța protejării drepturilor fundamentale ale omului și necesitatea salvării generațiilor viitoare de consecințele devastatoare ale războiului și degradării mediului¹⁶. În concluzie, abordarea bazată pe îmbunătățirea standardelor de viață, dezvoltarea durabilă și drepturile omului este esențială pentru o lume mai echitabilă și durabilă¹⁷. Această interconexiune reflectă dorința noastră comună de a asigura viitorul prosper al omenirii și al mediului înconjurător.

2. Apariția drepturilor mediului pentru realizarea drepturilor omului

Dialogul în jurul interacțiunii dintre drepturile mediului și drepturile omului este un subiect de discuții și dezbateri ample. În ciuda faptului că aceste două tipuri de drepturi sunt distincte, ele sunt în strânsă legătură, ajungând chiar să se influențeze reciproc într-o măsură semnificativă. Organizații precum Programul Națiunilor Unite pentru Mediu și Consiliul pentru Drepturile Omului au recunoscut această conexiune profundă și au manifestat interes pentru dezvoltarea ulterioară a legislației în acest domeniu¹⁸.

Baza drepturilor omului este construită pe principii fundamentale, cum ar fi demnitatea umană¹⁹, egalitatea și libertatea²⁰. În acest context, asigurarea acestor principii depinde în mod direct de starea mediului înconjurător. La rândul său, protecția mediului necesită respectarea și implementarea drepturilor omului, oferindu-le indivizilor posibilitatea de a trăi într-un mediu sigur și sănătos.

16 David R. Boyd, *The Environmental Rights Revolution: A Global Study of Constitutions, Human Rights, and the Environment* vol. 62, 2012, p. 253. Vezi și Preamble of the United Nations Charter, paragraphs 1 and 2, 2012, p. 1.

17 W. Paul Gormely, *The Right to Life in International Law*, vol. 16, Denver Journal of International Law & Policy, book Review, 1987, p. 192.

18 Alan Boyle, *Human Rights and the Environment: Where Next?* Vol. 23, European Journal of International Law, 2012, pp. 613-618; vezi și Günther Handl, *Declaration Of The United Nations Conference On The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 And The Rio Declaration On Environment And Development*, 1992, p. 4.

19 Ioan- Gheorghe Rotaru, "Plea for Human Dignity", *Scientia Moralitas. Human Dignity – A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43.

20 Ioan- Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, pp. 201-215.

Din perspectivă inversă, degradarea mediului are un impact direct asupra exercitării drepturilor omului. Dreptul la viață și la sănătate, printre altele, sunt grav afectate de deteriorarea calității mediului. Astfel, se conturează o relație strânsă și complexă între mediu și drepturile omului, iar interdependența lor devine evidentă. În prezent, asigurarea protecției mediului este esențială prin implementarea unor politici și legi care să încorporeze respectarea drepturilor omului. Adoptarea unei abordări intrinseci în politica juridică poate asigura o protecție mai eficientă a mediului la nivel global. Această abordare nu doar că onorează drepturile omului, dar și încurajează practici durabile pentru a menține echilibrul și bunăstarea mediului înconjurător²¹

2.1. Drepturile omului în curs de dezvoltare

Drepturile de mediu pot fi asociate cu drepturile omului existente în tratate precum drepturile omului la viață, sănătate și viață privată²². Dreptul la viață este stabilit ca; Orice persoană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei. Protecția mediului este esențială pentru funcționarea dreptului la viață. În plus, întrucât dreptul omului la viață este considerat a fi „*jus cogens*”, o normă imperativă de la care nu este permisă nicio derogare. Se poate argumenta că un mediu sănătos este inseparabil de dreptul la viață. Din nou, unele caracteristici ale protecției mediului, în circumstanțe în care viețile sunt amenințate, pot fi, de asemenea, „*jus cogens*” (o lege convingătoare)²³. Dreptul la viață a fost subiectul unor litigii în care instanțele s-au bazat pe dreptul la viață pentru a încuraja guvernul să ia măsuri în domenii de interes pentru mediu²⁴.

Dreptul omului la sănătate le permite oamenilor să aibă o calitate rezonabilă a vieții²⁵. Tribunalele naționale s-au ocupat de cereri referitoare

21 Alfred, R. New Legal Instruments for Environmental Prevention, Control and Restoration in Public International Law' Environmental Policy and Law, 1993, pp. 168.

22 Declarația Universală A Drepturilor Omului, Organizația Națiunilor Unite, Publicat In: Broșura din 10 decembrie 1948, pp.1- 4.

23 Gormley, W.P. Environmental law, International, Pollution -- Law and legislation, Human rights. Leyden : Sijthoff, 1976, p. 43.

24 Declarația Universală A Drepturilor Omului, Publicat In: Broșura din 10 decembrie 1948,

25 Vasak, Karel, A Thirty-Year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights, Unesco Courier, 1977, pp. 29-32.

la acest drept al omului în legătură cu protecția mediului și poluarea²⁶. Cu toate acestea, există limitări dacă se invocă drepturile omului existente, deoarece fără un drept explicit la un mediu sănătos, indivizii nu pot revendica dreptul la un echilibru ecologic sau la protecția speciilor vii. În plus, dreptul omului la o viață privată este protejat în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice²⁷.

Un număr mare de cauze au fost aduse în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) cu privire la dreptul la viață privată în Convenția Europeană. Criticile aduse acestor decizii includ faptul că abordarea CEDO este prea restrictivă și centrată pe om, încât nu încurajează dezvoltarea unui drept separat de mediu²⁸. Cei care beneficiază de aceste decizii sunt indivizii și nu comunitatea mai largă. Datoria nu este doar de a proteja mediul înconjurător, ci și de a proteja oamenii de un impact semnificativ asupra mediului. Dreptul la un mediu sănătos ca drept al omului de a treia generație²⁹. Importanța conceptului de generații viitoare pentru dezvoltarea durabilă a fost luată în considerare în Raportul de dezvoltare umană din 1994³⁰.

Drepturile din prima generație sunt drepturi civile și politice, iar a doua generație sunt drepturi economice, sociale și culturale³¹. Drepturile de a treia generație sunt, de asemenea, descrise drept drepturi de solidaritate care ar putea aduce drepturile omului în legătură cu nevoile societății³². Avantajul descrierii dreptului omului la un mediu sănătos ca drept de a treia generație este că drepturile de solidaritate pot fi atribuite drept

26 Alan E. Boyle and Michael R. Anderson, *Human Rights Approaches to Environmental Protection*, Clarendon Press, 1996, pp. 15-20.

27 *Convenția europeană a Drepturilor Omului*, European court of human rights, Council of Europe, 2007, pp. 6-12.

28 *Ibidem*.

29 Vasak, K. *A Thirty-Year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights*, Unesco Courier, 1977, p. 30.

30 *Human Development Report*, Published for the United Nations Development Programme, Oxford University Press, 1994, p. 134.

31 Alston, P. *A Third Generation of Solidarity Rights: Progressive Development or Obfuscation of International Human Rights Law*. *Netherlands International Law Review*, 1982, p. 307.

32 Boyle, A. *The Role of International Human Rights Law in the Protection of the Environment*, *Human Rights Approaches to Environmental Protection*, Clarendon Press, 1996, pp. 44-59.

drepturi de grup sau drepturi colective. Există unele îndoieli cu privire la caracterul practic de a descrie dreptul la un mediu sănătos ca drept de a treia generație³³. Deci, această clasificare poate să nu fie utilă ca drept la un mediu sănătos.

Cu toate acestea, drepturile omului sunt asociate cu trei piloni ai dezvoltării durabile, cum ar fi pilonii social, economic și de mediu³⁴. Indică viitorul pe care ni-l dorim și nu prevalează asupra preocupărilor de mediu. Pentru că multe drepturi ale omului depind de prezența unui mediu adecvat. Mai mult, conceptul de dezvoltare durabilă se bazează pe ideea de echitate inter-generațională³⁵. Echitatea include atât echitatea inter-generațională referitoare la drepturile generațiilor viitoare, cât și la membrii generațiilor existente în prezent³⁶. Atât drepturile de mediu, cât și drepturile omului sunt situate în agenda dezvoltării durabile.

3. Dreptul la un mediu sănătos; o realizare prin instrumentele drepturilor omului

Dreptul la un mediu sănătos este esențial pentru asigurarea drepturilor omului. Dar, în prezent, nu există un drept recunoscut la un mediu sănătos în dreptul internațional³⁷, deși acest drept este recunoscut de unele țări în jurisdicțiile lor interne³⁸. Acest drept al omului la un mediu sănătos a fost adoptat și în tratatele regionale privind drepturile omului. Sa anticipat că dreptul la un mediu sănătos va fi încorporat în *Declarația Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare; Declarația de la Rio*, dar asta nu s-a întâmplat³⁹. În schimb, Declarația de la Rio indică

33 Edith Brown Weiss, *Environmental Change and International Law: New Challenges and Dimensions*, United Nations University Press, 1992, pp. 205-217.

34 Agenda 21, *United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro, Brazil, United Nations Unit 3 to 14 June 1992*, pp. 4-13.

35 Edith Brown Weiss, *Environmental Change and International Law: New Challenges and Dimensions*, p. 225.

36 *Carta Drepturilor Fundamentale A Uniunii Europene*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2012, pp. 401-403.

37 Patricia Birnie, Alan Boyle, Catherine Redgwell, *International Law and the Environment*, Oxford University Press, 2009, p. 115.

38 Fatma Zohra Ksentini, *Draft Principles: On Human Rights and The Environment*, p. 25.

39 *Rio Declaration on Environment And Development*, vol. 1, Distr. General, 12 August 1992, p. 8.

în principiu 1 că: „Ființele umane sunt în centrul preocupărilor pentru dezvoltarea durabilă. Ei au dreptul la o viață sănătoasă și productivă în armonie cu natura”⁴⁰.

Aceasta este, evident, o abordare antropocentrică în care oamenii sunt considerați de importanță centrală sau primară, iar natura este secundară acestor preocupări. Este puțin probabil ca această perspectivă să dobândească accent pe politicile de protecție a mediului, deoarece accentul în revendicările privind drepturile omului este pus pe ființe umane, iar implicația este că problemele de mediu sunt de mai puțină importanță decât nevoile oamenilor⁴¹.

În plus, aplicarea unui drept al omului la un mediu sănătos este o practică dificilă de definire. Standardul poate varia în funcție de aplicarea într-o țară în curs de dezvoltare sau într-o țară dezvoltată. Adesea, problemele de mediu pot fi tehnice și pot implica multe interese concurente, chestiuni legate de cauzalitate și probleme economice, care pot să nu fie luate în considerare în mod adecvat în cazurile privind drepturile omului. Deci, dezvoltarea unui drept separat la un mediu sănătos continuă să fie un subiect controversat în dreptul internațional⁴².

3.1 Dreptul la un mediu sănătos prin instrumentele internaționale și regionale privind drepturile omului

Punctul de plecare în căutarea dreptului la un mediu sănătos este oarecum legea convențională internațională și regională. În prezent, niciun tratat internațional multilateral nu include referire la un drept independent la un mediu sănătos⁴³. O serie de tratate regionale privind drepturile omului prevăd unele drepturi legate de mediu și acestea pot stabili un drept limitat în cadrul acelor sisteme regionale. În plus, niciun tratat internațional multilateral nu include referire la un drept independent la un mediu

40 *Ibidem*, p. 4.

41 Michael Anderson, Alan E. Boyle, *Human Rights Approaches to Environmental Protection: An Overview*, Clarendon Press, 1996, p. 22.

42 Boyle, A. *The Role of International Human Rights Law in the Protection of the Environment*, *Human Rights Approaches to Environmental Protection*, p.49.

43 Bollier, B. H., “Toward a recalibrated human right to a clean and healthy environment: making the conceptual transition”, *Journal of Human Rights and the Environment*, 2013, pp. 116-117.

sănătos⁴⁴. Cu toate acestea, după cum se va arăta, efectul acestor tratate în stabilirea unui drept cu adevărat independent este discutabil.

3.2 Cadrul European pentru drepturile omului

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene prevede că protecția mediului trebuie integrată în politicile UE⁴⁵. Cu toate acestea, principalul instrument european al drepturilor omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nu include o prevedere specifică referitoare la mediu⁴⁶. Deși există o jurisprudență în creștere în Europa care indică faptul că factorii de mediu pot avea un impact asupra drepturilor omului și, în unele cazuri, pot echivala chiar cu o încălcare a anumitor drepturi. Comitetul de experți al Consiliului Europei pentru Dezvoltarea Drepturilor Omului a declarat că „Convenția nu este concepută pentru a oferi o protecție generală a mediului ca atare și nu garantează în mod expres dreptul la un mediu sănătos, liniștit și sănătos”⁴⁷. Acest lucru a fost confirmat anterior de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care a considerat în cauza *Kyrtatos împotriva Greciei* că Convenția europeană nu prevedea protecția generală a mediului⁴⁸.

Curtea a reținut că elementul crucial în demonstrarea faptului că poluarea mediului afectează grav dreptul cuprins în articolul 8:

„este existența unui efect dăunător asupra sferei private sau familiale a unei persoane și nu doar deteriorarea generală a mediului. Nici articolul 8, nici oricare dintre celelalte articole ale Convenției nu sunt concepute în mod special pentru a oferi protecție generală a mediului ca atare”⁴⁹

Deși în 1994, în cazul de referință *Lopez-Ostra contra Spaniei*⁵⁰, Curtea a interpretat articolul 8 în termeni largi și a deschis ușa pentru pro-

44 *Ibidem*.

45 Patricia Birnie, Alan Boyle and Catherine Redgwell, *International Law and the Environment*, Oxford University Press, 2009, p. 277.

46 *Carta Drepturilor Fundamentale A Uniunii Europene*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2010, pp. 401-403.

47 *World Commission on Environment and Development, Our Common Future*, Oxford University Press, 1987, p.43.

48 F. Tulkens, President, *Case of Kyrtatos V. Greece*, European Commission of Human Rights, 22 May 2003.

49 *Ibidem*. art. 8.

50 Curtea Europeană A Drepturilor Omului. Cauza *López Ostra contra Spaniei*, 9 decembrie 1994, pp. 1-16.

tecția drepturilor omului împotriva aproape tuturor surselor de poluare a mediului. Curtea a decis că a existat într-adevăr o încălcare a articolului 8 din Convenție, afirmând că articolul creează o obligație pozitivă de reglementare și protecție din partea statului, astfel încât toleranța statului față de activitățile nocive pentru mediu poate constitui o încălcare.

Convenția de la Aarhus privind accesul la informații, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în chestiuni de mediu afirmă că: „Orice persoană are dreptul de a trăi într-un mediu adecvat sănătății și bunăstării sale, precum și datoria, atât individual și în asociere cu alții, pentru a proteja și îmbunătăți mediul în beneficiul generațiilor prezente și viitoare”. De asemenea, se declară că, pentru a contribui la protejarea dreptului fiecărei persoane din generațiile prezente și viitoare de a trăi într-un mediu adecvat sănătății și bunăstării sale, fiecare parte trebuie să garanteze drepturile de acces la informații, public participarea la luarea deciziilor și accesul la justiție în materie de mediu în conformitate cu prevederile prezentei convenții. Cu toate acestea, *Convenția de la Aarhus* se concentrează mai degrabă pe drepturile procedurale decât pe drepturile substanțiale ale omului⁵¹. Se susține că drepturile procedurale din *Convenția de la Aarhus* au potențialul de a contribui la realizarea unui mediu sănătos și de a contribui la dezvoltarea unui nou drept al omului⁵².

Concluzii

Conceptul de drept la un mediu sănătos este un subiect de dezbatere intensă, ridicând întrebări esențiale privind recunoașterea și implementarea acestui drept în cadrul drepturilor omului. Această problemă subliniază necesitatea de a înțelege complexitatea interacțiunii dintre drepturile omului și mediul în care trăim.

În mod intuitiv, solicitarea unui drept la un mediu sănătos pare justificată, dar recunoașterea sa ca drept uman în cadrul dreptului internațional ridică provocări semnificative. În primul rând, trebuie stabilit dacă acest

51 *Aarhus Convention, Preamble*, Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, (Aarhus Convention), 2013, pp. 115-188.

52 Giorgetta, S., *The Right to A Healthy Environment, Human Rights and Sustainable Development*, vol. 2 International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics, 2002, pp. 171-192.

drept trebuie să fie considerat independent de alte nevoi umane și interese. În plus, trebuie să fie formulat într-un mod care să evite ambiguitățile și să permită aplicarea concretă.

Drepturile omului la un mediu sănătos, au fost subiectul atenției tribunalelor internaționale și regionale, precum și al instrumentelor de drept neobligatorii. Acestea au fost recunoscute ca fiind cruciale pentru protejarea mediului și asigurarea echilibrului dintre dezvoltarea umană și conservarea resurselor naturale. Drepturile procedurale și substanțiale au fost consacrate în convenții precum Aarhus și *Declarația de la Rio*.

În final, integrarea dreptului la un mediu sănătos în sfera drepturilor omului poate fi văzută ca o abordare de a suprapune și extinde conceptul de drepturi existente. Acest demers poate adăuga dimensiuni precum echitatea inter-generațională, protecția estetică și aplicarea principiului precauției. Aceasta ar putea oferi un cadru util pentru dezvoltarea legislației și politicilor globale privind mediu, contribuind la promovarea dezvoltării durabile și a conservării mediului.

În concluzie, dreptul la un mediu sănătos este mult mai mult decât o aspirație. Este o necesitate umană imperioasă, cu potențialul de a oferi îndrumare în promovarea practicilor durabile și a protecției mediului la nivel global. Acest drept solid ar putea să răspundă nevoilor actuale și viitoare ale oamenilor, asigurând accesul la justiție prin intermediul mecanismelor internaționale pentru drepturile omului. În esență, dreptul la un mediu sănătos este o călătorie esențială în realizarea obiectivelor de durabilitate și bunăstare, într-un cadru juridic internațional.

Bibliografie:

- ALAN, Boyle, "Human Rights and the Environment: Where Next?" Vol. 23, *European Journal of international Law*, 2012, pp.613-618.
- ALAN, E. Boyle and Michael R. Anderson, *Human Rights Approaches to Environmental Protection*, Clarendon Press, 1996, pp.15-20.
- ALFRED, R., "New Legal Instruments for Environmental Prevention, Control and Restoration in Public International Law", *Environmental Policy and Law*, 1993, p.168.
- ALSTON, P. A., "Third Generation of Solidarity Rights: Progressive Development or Obfuscation of International Human Rights Law", *Netherlands International Law Review*, 1982, p.307.

- ANDERSON, Michael, Alan E. Boyle, *Human Rights Approaches to Environmental Protection: An Overview*, Clarendon Press, 1996, p.22.
- BIRNIE, Patricia, Alan Boyle and Catherine Redgwell, *International Law and the Environment*, Oxford University Press, 2009, p.277.
- BOLLIER, B. H., "Toward a recalibrated human right to a clean and healthy environment: making the conceptual transition", *Journal of Human Rights and the Environment*, 2013, pp.116-117.
- BOYD, David R., *The Environmental Rights Revolution: A Global Study of Constitutions, Human Rights and the Environment* vol. 62, 2012, p.253.
- BOYLE, A. *The Role of International Human Rights Law in the Protection of the Environment, Human Rights Approaches to Environmental Protection*, Clarendon Press, 1996, pp.44-59.
- DINAH, Shelton, "Human Rights, Environmental Rights, and the Right to Environment", vol. 28, *Stanford Journal of International Law*, 1991-1992, pp.103-135.
- GORMELY, W. Paul, "The Right to Life in International Law", vol. 16, *Denver Journal of International Law & Policy*, book Review, 1987, p.192.
- GORMLEY, W., *P. Environmental law, International, Pollution – Law and legislation*, Human rights. Leyden, Sijthoff, 1976, p.43.
- GRAVELLE, Ryan K., *Enforcing the Elusive: Environmental Rights in East European Constitutions'* vol. 16, *Virginia Environmental Law Journal*, 1996-1997, p.633.
- HANDL, Günther, *Declaration of The United Nations Conference on The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 And The Rio Declaration On Environment And Development*, 1992, p.4.
- HANDL, Günther, *Declaration of The United Nations Conference on The Human Environment (Stockholm Declaration), 1972 And The Rio Declaration On Environment And Development*, 1992, United Nations, 2012, pp.1-3.
- KSENTINI, Fatma Zohra, *Draft Principles: On Human Rights and The Environment*, United Nation, 1994, p.8.
- MACDONALD, Karen, "A right to a healthful environment – humans and habitats: rethinking rights in an age of climate change", vol. 17, *European Energy and Environmental Law Review*, 2008, p.213.
- MCCLYMONDS, James T., *The Human Right to A Healthy Environment: An International Legal Perspective*, vol. 37, *New York Law School Law Review*, 1992, p.583.

- ✦ MCCLYMONDS, James T., *The Human Right to A Healthy Environment: An International Legal Perspective*, vol. 37, New York Law School Law, Review, 1992, p.583.
- ✦ NICKEL, James W., "The Human Right to a Safe Environment: Philosophical Perspectives on its Scope and Justification", vol. 18, *Yale Journal of International Law*, 1993, pp.281-284.
- ✦ PRUDENCE, E Taylor, *From Environmental to Ecological Human Rights: A New Dynamic in International Law?* Vol.10, Georgetown International Environmental Law Review, 1998, p.89.
- ✦ RODRIGUEZ-RIVERA, Luis E., "Is the Human Right to Environment Recognized Under International Law? It Depends on the Source", vol. 12, *Colorado Journal of International Environmental Law and Policy* 1, 2001, pp. 9-10.
- ✦ ROTARU, Ioan- Gheorghe, "Plea for Human Dignity", *Scientia Morali-tas. Human Dignity – A Contemporary Perspectives*, The Scientia Morali-tas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, 1, pp. 29-43.
- ✦ ROTARU, Ioan- Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate*, Cluj-Napoca, Edi-tura Risoprint, 2019, pp. 201-215.
- ✦ SUELI, Giorgetta, "The Right to A Healthy Environment, Human Rights and Sustainable Development", vol. 2, *International Environmental Agree-ments: Politics, Law and Economics*, 2002, pp.173-181.
- ✦ SUELI, Giorgetta, *The Right to A Healthy Environment, Human Rights and Sustainable Development*, vol. 2 International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics, 2002, pp.171-192.
- ✦ TULKENS, E., *President, Case of Kyrntatos V. Greece*, European Commis-sion of Human Rights, 22 May 2003.
- ✦ VASAK, K., *A Thirty-Year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights*, Unesco Courier, 1977, p.30.
- ✦ VASAK, Karel, *A Thirty-Year Struggle: The Sustained Efforts to Give Force of Law to the Universal Declaration of Human Rights*, UNESCO Courier, 1977, pp.29-32.
- ✦ WEISS, Edith Brown, *Environmental Change and International Law: New Challenges and Dimensions*, United Nations University Press, 1992, pp.205-217.

Instrumente juridice internaționale:

- *Aarhus Convention, Preamble*, Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, (Aarhus Convention), 2013, pp. 115-188.
- *Agenda 21, United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janeiro*, Brazil, United Nations Unit 3 to 14 June 1992, pp. 4-13.
- *Carta Drepturilor Fundamentale A Uniunii Europene*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2012, pp.401-403.
- *Convenția europeană a Drepturilor Omului*, European court of human rights, Council of Europe, 2007, pp. 6-12.
- *Declarația Universală A Drepturilor Omului*, Organizația Națiunilor Unite, publicat în *Broșura* din 10 decembrie 1948, pp.1- 4.
- *Human Development Report*, Published for the United Nations Development Programme, Oxford University Press, 1994, p.134.
- *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, General Assembly resolution 2200A (XXI), art. 2, 16 December 1966, p.2.
- *Preamble of the United Nations Charter*, paragraphs 1 and 2, 2012, p.1.
- *Preamble of the Universal Declaration of Human Rights*, United for human rights, 1948, pp.1-5.
- *Report State of World Population 2001: Footprints and Milestones: Populations and Environmental Change*, United Nations Population Fund – Unfpa, 2001, p.60.
- *Rio Declaration On Environment And Development*, vol. 1, Distr. General, 12 August 1992, p.8.
- *The Rio Declaration on Environment and Development*, The United Nations Conference on Environment and Development, 1992, pp.1-19.
- *World Commission on Environment and Development, Our Common Future*, Oxford, Oxford University Press, 1987, p.43.

Jurisprudență:

- *Curtea Europeană A Drepturilor Omului, Cauza López Ostra contra Spaniei*, 9 decembrie 1994, pp.1-16.